

ТЕОРЕТИЧНА СУТНІСТЬ РИЗИКІВ, НЕБЕЗПЕК ТА ЗАГРОЗ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Данкевич А.Є.,
Ткачук Г.Ю.

Предмет, мета роботи. У статті проведено теоретичне узагальнення сутності таких понять, як: ризик, небезпека та загроза господарської діяльності, а також виявлено їх природу та встановлено взаємозв'язок. Доведено можливість забезпечення економічної безпеки підприємства на основі усвідомлення сутності ризиків, небезпек та загроз господарської діяльності підприємства.

Метод або методологія проведення роботи. В ході здійснення дослідження використано наступні загальнонаукові та специфічні методи та прийоми пізнання, такі як: індукція і дедукція, аналіз і синтез та наукове абстрагування.

Результат роботи. Встановлено, що конкурентне середовище приховує у собі певну невизначеність, яка вимагає від підприємства прийняття господарських рішень. Кожне господарське рішення, в свою чергу, несе ймовірність настання ризиків, які у відсутності впливу на них можуть спричиняти небезпечні ситуації. Ризик може бути як виправданим, який в кінцевому підсумку дасть підприємству нові можливості для розвитку, так і невиправданим, який буде містити ряд небезпек, спроможних заподіяти загрозу підприємству. Таким чином, забезпечення економічної безпеки вбачається в послабленні негативного впливу факторів, що прямо або опосередковано впливають на прийняття ризикованих рішень з метою запобігання загрозам підприємства. Тож, загроза є формою небезпеки, яка виникає в результаті прийняття ризикованого господарського рішення.

Галузь застосування результатів. Отримані результати можуть бути застосовані при формуванні, забезпеченні та підвищенні економічної безпеки підприємства.

Висновки. Сукупність підходів до розуміння сутності ризиків, загроз та небезпек, ще раз підкреслюють відсутність єдиної думки щодо природи даних понять. Проте, незважаючи на даний факт, можна зауважити наступне: наявність ризиків, загроз та небезпек змушують підприємство розвиватися, навчатися, удосконалюватися та відточувати свої захисні механізми з метою мінімізації впливу цих факторів на господарську діяльність.

Ключові слова: ризик, загроза, небезпека, економічна безпека.

ТЕОРЕТИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ РИСКОВ, ОПАСНОСТЕЙ И УГРОЗ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Данкевич А.Е.,
Ткачук А.Ю.

Предмет, цель работы. В статье проведено теоретическое обобщение сущности таких понятий, как: риск, опасность и угроза хозяйственной деятельности, а также выявлена их природа и установлена взаимосвязь. Доказана возможность обеспечения экономической безопасности предприятия на основе осознания сущности рисков, опасностей и угроз хозяйственной деятельности предприятия.

Метод или методология проведения работы. В ходе проведения исследования использованы следующие общенаучные и специфические методы и приемы познания, такие как: индукция и дедукция, анализ и синтез и научное абстрагирование.

Результат работы. Установлено, что конкурентная среда таит в себе неопределенность, которая требует от предприятия принятия хозяйственных решений. Каждое хозяйственное решение, в свою очередь, несет вероятность наступления рисков, которые в отсутствие воздействия на них могут вызвать опасные ситуации. Риск может быть как оправданным, который в конечном итоге даст предприятию новые возможности для развития, так и неоправданный, который будет содержать ряд опасностей, способных причинить угрозу предприятию. Таким образом, обеспечение экономической безопасности видится в ослаблении негативного влияния факторов, которые прямо или косвенно влияют на принятие рискованных решений с целью предотвращения угроз предприятию. Поэтому, угроза представляется нам в форме опасности, которая возникает в результате принятия рискованного хозяйственного решения.

Область применения результатов. Полученные результаты могут быть применены при формировании, обеспечении и повышении экономической безопасности предприятия.

Выводы. Совокупность подходов к пониманию сущности рисков, опасностей и угроз, еще раз подчеркивают отсутствие единого мнения относительно природы данных понятий. Но, несмотря на данный факт, можно заметить следующее: наличие рисков, угроз и опасностей заставляют предприятие развиваться, учиться, совершенствоваться и оттачивать свои защитные механизмы с целью минимизации влияния этих факторов на хозяйственную деятельность.

Ключевые слова: риск, угроза, опасность, экономическая безопасность.

THEORETICAL SITUATION OF RISKS, INFLUENCE OF THREATS IN THE CONTEXT OF PROVISION OF ECONOMIC SAFETY OF THE ENTERPRISE

Dankevich A.E.
Tkachuk G.Yu.

Subject, purpose of work. In the article it was conducted a theoretical generalization of the essence of concepts such as: risk, danger and threat of economic activity, as well as it was revealed their nature and interconnection was established. It is proved the possibility of ensuring the economic security of the enterprise on the basis of realization of the essence of risks, dangers and threats of enterprise economic activity.

Method or methodology of work. In the course of the research there were used the following general scientific and specific methods and techniques of cognition such as induction and deduction, analysis and synthesis, and scientific abstraction.

The result of work. It has been established that the competitive environment hides some uncertainty, which requires the enterprise to make economic decisions. Each economic decision, in its turn, is likely to endanger the risks which can lead to dangerous situations in the absence of influence on them. The risk may be justified, which ultimately gives the company new opportunities for development, and may be unjustifiable, which will contain a number of hazards that can threaten the enterprise. Thus, the provision of economic security is seen to mitigate the negative effects of factors that directly or indirectly influence the adoption of risky decisions in order to prevent the threats of the enterprise. Therefore, the threat is a form of danger that arises as a result of a risky economic decision.

The field of results application. The obtained results can be applied at formation, maintenance and increase of economic safety of the enterprise.

Conclusions. The combination of approaches to understanding the essence of risks, threats and dangers underline once again the lack of consensus on the nature of these concepts. However, despite this fact, the following can be noted: the presence of risks, threats and dangers compels the enterprise to develop, learn, refine and sharpen its protective mechanisms in order to minimize the influence of these factors on economic activity.

Key words: risk, threat, danger, economic security.

Актуальність дослідження. На процес господарювання кожного сучасного підприємства, що діє в умовах ринкового середовища, здійснює вплив великий спектр факторів, які обумовлені внутрішніми та зовнішніми чинниками. Дані фактори можуть як сприятливо впливати на діяльність підприємства, так і загрожувати досягненню мети, створюючи низку перешкод. Важливого значення тема дослідження набуває в умовах сьогодення, коли багатьом вітчизняним підприємствам доводиться долати ряд криз та кризових ситуацій, пов'язаних з економічними, соціальними та політичними викликами, що безпосередньо впливають на їхній фінансовий стан та конкурентоспроможність на ринку. Розуміння необхідності налагодження дієвої системи діагностики та управління ризиками, небезпеками та загрозами дозволить сформувати сучасну систему забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання.

Ступінь дослідження проблеми. Дослідженням природи понять ризиків, загроз та небезпек, їх взаємозв'язку та впливу на господарську діяльність підприємств займаються такі науковці сучасності, як: О. Ляшенко, Т. Васильців, А. Старостіна, Д. Зеркалов, С. Ілляшенко, Є. Олейніков та ін. Проте наразі не існує єдиного категоріального апарату, щодо розуміння сутнісного наповнення даних понять та встановлення взаємозв'язку між ними.

Предмет дослідження – теоретичні основи забезпечення економічної безпеки підприємства на основі усвідомлення сутності ризиків, небезпек та загроз господарської діяльності підприємства.

Метою дослідження є теоретичне узагальнення сутності таких понять, як: ризик, небезпека та загроза господарської діяльності, а також виявлення їх природи та взаємозв'язку.

Завдання дослідження:

1. узагальнити теоретичну сутність ризиків, небезпек та загроз діяльності підприємства.
2. визначити ключові відмінності між даними поняттями.
3. окреслити взаємозв'язок понять ризик, небезпека та загроза.
4. систематизувати загрози господарської діяльності підприємства.

Методи. В ході дослідження використано наступні загальнонаукові та специфічні методи та прийоми пізнання, як: індукція і дедукція, аналіз і синтез та наукове абстрагування.

Постановка проблеми. Ринкова економіка, яку розбудовують на терні нашої державі починаючи від набуття нею незалежності приховує в собі ряд проблем пов'язаних із складністю та динамізмом економічних явищ та процесів, що несуть у собі низку ризиків, загроз та небезпек. Забезпечення економічної безпеки господарюючих суб'єктів можливе лише через усвідомлення сутності та природи ризиків, загроз та небезпек, яких можна буде уникати, контролювати та викликати для ефективного управління ними.

Результат дослідження. Найбільші труднощі економічного та політичного характеру для кожної держави пострадянського простору, у тому числі і України, викликані руйнуванням усього економічного-господарського механізму. Зміни політичного та соціального устрою змусили вітчизняні підприємства швидко реагувати та адаптуватися до нових нестабільних умов з метою попередження загроз ефективності їх діяльності. Серед головних загроз, з якими стикнулися такі підприємства стали: відсутність розробленого правового поля діяльності суб'єктів господарювання, відсутність висококваліфікованих менеджерів та управлінців, застарілість парку обладнання, відсутність достатньої кількості оборотних коштів для ведення господарської діяльності, розірвання

усіх господарських зв'язків між підприємствами інших республік. В наслідок чого, через відсутність вчасних платежів на більшості підприємств розвилася криза платоспроможності яка охопила не лише окремі підприємства, а й цілі сектори економіки призвівши майже до їх повного руйнування та знищення.

Держава, окрім внутрішніх питань управління та контролю на підприємствах, здійснювала регулювання та формування зовнішнього середовища, яке з переходом до ринкових умов господарювання вразило підприємців своєю невизначеністю. Саме у цей час перед більшістю підприємств постала проблема забезпечення економічної безпеки шляхом оптимізації управління ресурсами з метою забезпечення стійкого функціонування та протидії негативним факторам впливу на власну безпеку. Підприємства зіткнулися із проблемою формування ринкової позиції, забезпечення конкурентоспроможності та закріплення у певній сфері бізнесу. Поява конкурентів, контрагентів визначило необхідність адаптації підприємств до нових умов господарювання. Успішність пристосування суб'єктів господарювання до таких умов відображалася негативним або позитивним чином на результатах їх діяльності. Негативний вплив зовнішніх умов на діяльність господарюючих суб'єктів викликав необхідність виникнення поняття економічної безпеки підприємства як безпеки його взаємодії (взаємозв'язків) із зовнішнім оточенням.

Отже, всі процеси, що відбуваються в країні прямо або опосередковано впливають на середовище діяльності підприємств, і, відповідно на їх економічну безпеку. Основним імпульсом для побудови дієвої системи економічної безпеки підприємства є невизначеність, яка як зазначає Ф. Найт є фундаментальним атрибутом господарської реальності, тому «...якщо ми хочемо зрозуміти функціонування економічної системи, ми повинні осмислити суть і значення фактора невизначеності» [34, с. 195]. Саме невизначеність є вихідним пунктом сутності таких категорій як «ризик», «загроза» та «небезпека». В ході дослідження сутності економічної безпеки підприємства встановлено, що «загроза» є першопричиною адже велика кількість підходів до економічної безпеки ґрунтуються на понятті «загрози». Як встановлено, науковці на сьогоднішній день не дійшли одностайності щодо трактування даного поняття. Систематизацію дефініцій «ризик», «загроза» та «небезпека» представлено у табл. 1-3.

Таблиця 1. Підходи до визначення поняття «загроза»

Автор	Визначення
Олейников Є. [3, с. 10]	Найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і факторів, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів
Бандурка О., Духов В., Петрова К., Черв'яков І. [7, с. 10]	Потенційна можливість завдання шкоди суб'єктам господарюючої діяльності з боку окремих факторів внутрішнього та зовнішнього середовища, тобто поява загрози визначає потенційну можливість економічних втрат для підприємства. Реакція останнього на появу загрози має проявлятися у формуванні передумов для відбиття можливої небезпеки
Зубок М.І та ін. [8, с. 18]	Потенційні чи реальні дії певних осіб (юридичних чи фізичних), здатні нанести конкретному суб'єкту матеріальної або моральної (шкодити іміджу суб'єкта) шкоди.
Академічний тлумачний словник української мови [9]	Можливість або неминучість виникнення чогось небезпечного, прикрого, важкого для когось, чогось. Те, що може заподіювати будь-яке зло, якусь неприємність.
Куркін М.В. [10; 11, с. 145]	Можлива небезпека, сукупність факторів та умов, які ставлять небезпеку у крайньому своєму вираженні потреб та інтересів особи, суспільства, держави. В свою чергу, під «економічною загрозою» розуміють потенційну можливість завдання шкоди з боку окремих факторів, обумовлених характером економічної діяльності та зовнішнім середовищем.
Ареф'єва О., Кузенко Т. [12; 11, с. 146]	Сукупність умов, процесів, факторів, які перешкоджають реалізації національних інтересів або створюють небезпеку для них та суб'єктів господарської діяльності.
Пекін А. [13, с. 23]	Найбільш конкретна та безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і факторів, які створюють небезпеку різним суб'єктам.
Єрмошенко М.М. [14; 11, с. 146]	Конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність негативних чинників та умов.
Рудніченко Є. М. [15, с. 192]	Наслідок небезпеки у вигляді об'єктивізованого чинника потенційно негативної дії.
Матвеев Н.В. [16, с. 62]	Найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки або сукупність умов і чинників, що створюють небезпеку інтересам різних суб'єктів.
Горячова К. [17, с. 66]	Ще одна форма небезпеки – небезпека на стадії переходу з можливості у дійсність як наявна чи потенційна демонстрація готовності: відносно суб'єктів господарської діяльності – одних суб'єктів завдати шкоду іншим або по відношенню до процесів, явищ – негативно вплинути на господарську діяльність підприємства
Плетнікова І. [6, с. 9]	Найбільш конкретна і безпосередня форма небезпеки, коли для суб'єкта економічних відносин обов'язково настануть несприятливі наслідки, якщо не застосувати ніяких заходів для їх запобігання.
Ожегов С.І. [2, с. 388]	Можлива небезпека
Мігус І.П. [19]	Певна подія, що впливає на діяльність суб'єктів господарювання.

Таблиця 2. Підходи до визначення поняття «небезпека»

Автор	Визначення
Академічний тлумачний словник української мови [9]	Можливість якогось лиха, нещастя, якоїсь катастрофи, шкоди тощо. Стан, коли комусь, чомусь щось загрожує.
Куркін М.В., Костюк Ж.С. [10; 11, с. 145]	Можливість заподіяння шкоди споживачам та інтересам особи, суспільства, держави. Економічна небезпека – конкретна форма прояву загрози, ймовірність настання якої має математичне визначення в межах від 0 до 1.
Ожегов С.І. [2, с. 591]	Загроза чогось дуже поганого
Рудніченко Є.М. [15, с. 192]	Об'єктивно існуюча реальність, яка може порушити стан рівноваги суб'єктів і призвести до негативних наслідків.
Погосова М.Ю. [20; 11, с. 145]	Існуюча або потенційна можливість дії загрози, вплив якої може завдати шкоди будь-якому суб'єкту чи об'єкту
Олейников Є. [3, с. 10]	Цілком усвідомлена, але не фатальна ймовірність заподіяння шкоди, що визначається наявністю об'єктивних або суб'єктивних факторів, яким притаманні вражаючі властивості

Таблиця 3. Підходи до визначення поняття «ризик»

Автор	Визначення
Ожегов С.І. [2, с. 716]	Можлива небезпека або дія, що може мати негативні наслідки
Васильців Т. [5, с. 31]	Серйозні системні загрози
Мігус І.П., Лаптев С.М. [19]	Є результатом впливу загроз на господарську діяльність суб'єктів господарювання
Пойда-Носик Н.Н. [22]	Виступають джерелами загроз для фінансової безпеки, оскільки саме ризики генерують потенційну можливість завдання шкоди суб'єкту господарювання
Корольов М.І. [23, с. 57]	Являє собою ймовірність настання загрози
Ляшенко О.М. [1, с. 248-249]	Усвідомлена дія, що може мати негативні наслідки та стати загрозою
Рудніченко Є.М. [15, с. 192]	Об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з певною мірою невизначеності результату внаслідок прийнятого рішення (дії і/або обставин).
Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. [24, с. 56]	Економічна категорія, яка відображає характерні особливості сприйняття зацікавленими суб'єктами економічних відносин об'єктивно існуючих невизначеності та конфліктності, іманентних процесам цілепокладання, управління, прийняття рішень, оцінювання, що обтяжені можливими загрозами та невикористаними можливостями
Ілляшенко С.М. [25, с. 10]	Можливість або загроза відхилення результатів конкретних рішень або дій від очікуваних
Словник фондового ринку [26; 33]	Рівень загрози збитків, які можуть статися внаслідок якоїсь несприятливої події, або ймовірність неотримання очікуваного прибутку чи навіть часткової або повної втрати коштів, які вкладено у цінні папери
Райзберг Б.А. [27; 33]	Небезпека, загроза, що зумовить деякі можливі події, небезпека виникнення шкоди, збитків
Борисов А.Б. [28; 33]	Випадковість або небезпека, які носять можливий, а не відворотний характер, і можуть бути причинами збитків
Грабовий П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.И. [25]	Загроза втрати підприємством частини своїх ресурсів, недоотримання доходів або появи додаткових витрат у результаті здійснення конкретних видів діяльності
Великий тлумачний словник сучасної української мови [11, с. 145; 29]	Усвідомлена можливість небезпеки, а також як можливість збитків або неуспіху у якійсь справі

З огляду на дані табл. 1 зауважимо, що більшість науковців вважають, що:

- загрози це такі зміни; потенційні або реальні події; дії; сукупність умов, процесів та факторів, тобто їм притаманний динамічний характер;
- по відношенню до підприємства можуть бути викликані внутрішніми або зовнішніми чинниками;
- загрози призводять до небажаних змін предмета безпеки (підприємства); визначають потенційну можливість економічних втрат для підприємства; здатні порушити стійкість підприємства; створюють небезпеку, і як наслідок стають причиною збитків та втрат;
- вимагають застосування заходів для їх запобігання, нейтралізації та усунення.

Підсумовуючи вище викладене зауважимо, що загрози маючи динамічний характер можуть бути викликані як внутрішніми так і зовнішніми чинниками, здатні порушити нормальний фінансово-економічний

стан підприємства, що в кінцевому підсумку негативно впливає на стійкість підприємства, і, для запобігання та усунення яких, потрібно застосовувати систему виважених заходів.

На думку автора некоректним є висловлювання групи науковців [3; 13; 16; 17] де під загрозою мають на увазі «... безпосередню форму небезпеки», та [9; 2; 19] в яких стверджують, що «...небезпека – конкретна форма прояву загрози». Проте частково погоджуючись з [17, с. 66] зазначимо, що загроза є наслідком небезпеки, тобто небезпека виступає саме джерелом, а не фактором загрози. Таким чином, загроза, ні в якому випадку не може бути формою небезпеки.

Також викликає сумнів визначення Королева М.И. [18, с. 37] про те, що загроза – це «...екзогенний чинник», адже згідно вікіпедії [21] «екзогенний», дійсно зумовлений зовнішніми причинами проте, «...який утворився під впливом зовнішніх сил на поверхні Землі», тобто викликаний природними умовами (сонячною радіацією, силою тяжіння тощо). По-друге, не лише «...невизначеність зовнішнього середовища» є джерелом загроз для порушення нормального функціонування підприємства. Небезпеку несуть також внутрішні фактори. «...Відмінність між внутрішніми та зовнішніми ризиками полягає у тому, чи зумовлені вони діями (бездіяльністю) суб'єктів системи економічної безпеки підприємництва чи інституціями її зовнішнього середовища» [5, с. 33].

Отже, тут між науковцями існує така, майже однакова думка, що небезпека – це ймовірність настання певної непередбаченої ситуації, яка може завдати шкоди діяльності підприємства. Тобто, небезпека може спричинити загрозу підприємству, отже виступає її джерелом.

В науковій літературі широко використовується поняття економічний ризик, під яким розуміють «...діяльність, пов'язана з подоланням невизначеності в ситуації неминучого вибору, в процесі якого є можливість кількісно і якісно визначити ймовірність досягнення передбачуваного результату, невдачі та відхилення від мети» [30, с. 18]. На нашу думку, підхід до визначення ризику Бабіна В. є найбільш прийнятним на сьогоднішній день. За яким «...по-перше ризик доволі рідко ототожнюється з діяльністю, оскільки певною мірою будь-яка діяльність припускає ризик, а ризик існує ще до початку діяльності. По-друге, подолання невизначеності найлегше здійснити шляхом отримання додаткової інформації, але діяльність з подолання невизначеності не є власне ризик» [31, с. 18].

Ще більш точно, абстрагуючись від прив'язки до конкретного суб'єкту та його діяльності, описують поняття економічний ризик Вітлінський В. та Наконечний С. «... об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана з подоланням невизначеності та конфліктності у ситуації неминучого вибору і відображає міру (ступінь) досягнення сподіваного результату, невдачі та відхилення від цілей з урахуванням впливу контрольованих та неконтрольованих чинників за наявності прямих та зворотних зв'язків» [32, с. 26].

Проаналізувавши поняття «ризик» ми встановили:

- ризик є результатом впливу або ймовірності виникнення загроз;
- ризик, у разі прорахунків та необґрунтованого рішення може стати загрозою;
- ризик може виступати усвідомленою частиною загрози.

Отже, небезпека виступає у ролі об'єктивно існуючої реальності, яка виникаючи порушує стан рівноваги, і може мати негативні наслідки. Загроза у свою чергу – є наслідком та об'єктивним чинником небезпеки, який потенційно має негативну дію. Ризик – об'єктивно-суб'єктивна категорія, що пов'язана із певною мірою невизначеності результату у разі прийнятого рішення.

В ході дослідження встановлено взаємозв'язок понять «ризик», «небезпека» та «загроза», табл. 4.

Таблиця 4. Взаємозв'язок понять «ризик», «небезпека» та «загроза»

Зв'язок категорій	Автори
Ризик-небезпека-загроза	Ожегов С.І. [2]; Райзберг Б.А. [27]
Загроза-небезпека	Олейников Є. [3]; Бандурка О., Духов В., Петрова К. Черв'яков І. [7]; Академічний тлумачний словник української мови [9]; Ареф'єва О., Кузьменко Т. [12]; Куркін М.В. [11]; Погосова М.Ю. [20]
Небезпека-загроза	Пекін А. [13]; Єрмошенко М.М. [14]; Матвеев Н.В. [16]; Горячова К. [17];
Небезпека-загроза-ризик	Рудніченко Є.М. [15]
Дестабілізуючі фактори-ризик-небезпеки-загрози	Зубок М.І., Рубцов В.С., Яременко С.М., Гусаров В.Г. [8]
Виклик-неприйнятний ризик-загроза-небезпека	Плетнікова [6]
Ризик-загроза	Васильців Т. [5]; Пойда-Носик Н.Н. [22]; Ляшенко О.М. [1]; Корольов М.І. [23]; Вітлінський В.В., Великоіваненко Г.І. [24]; Ілляшенко С.М. [25]; Словник фондового ринку [26]; Грабовський П.Г., Петрова С.Н., Полтавцев С.И. [20]
Загроза-ризик	Мігус В.П., Лаптев С.М. [19]
Ризик-загроза-виклик-небезпека	Нижник Н., Ситник Г., Білоус В. [4]
Ризик-небезпека	Борисов А.Б. [28]; Великий тлумачний словник сучасної української мови [29]

Іншими словами, конкурентне середовище несе для підприємства певну невизначеність, у зв'язку з чим існує необхідність прийняття господарських рішень. Кожне прийняте господарське рішення, в свою чергу,

зумовлює настання ризиків, які у відсутності впливу на них можуть спричинити небезпечні ситуації. Ризик може бути виправданим, який в кінцевому підсумку дасть підприємству нові можливості для розвитку, і невиправданим, який буде нести ряд небезпек, спроможних заподіяти загрозу підприємству. Таким чином, забезпечення економічної безпеки вбачається в послабленні негативного впливу факторів, що прямо або опосередковано впливають на прийняття ризикованих рівень з метою запобігання загрозам підприємству. На нашу думку, загроза є формою небезпеки яка виникає в результаті прийняття ризикованого господарського рішення.

Висновки. Різні підходи до розуміння сутності ризиків, загроз та небезпек, ще раз підкреслюють відсутність єдиної думки щодо природи даних понять. Проте, незважаючи на даний факт, можна зауважити наступне: наявність ризиків, загроз та небезпек змушують підприємство розвиватися, навчатися, удосконалюватися та відточувати свої захисні механізми з метою мінімізації впливу цих факторів на господарську діяльність підприємства.

Оточуюче середовище несе для підприємства певну невизначеність, у зв'язку з чим існує необхідність постійного прийняття господарських рішень. Кожне прийняте господарське рішення, в свою чергу, може зумовити настання ризиків. Які у відсутності впливу на них можуть спричинити небезпечні ситуації. Ризик може бути як виправданим, який в кінцевому підсумку дасть підприємству нові можливості для розвитку, так і невиправданим, який буде нести ряд небезпек, спроможних заподіяти загрозу підприємству. Таким чином забезпечення економічної безпеки вбачається в послабленні негативного впливу факторів, що прямо або опосередковано впливають на прийняття ризикованих рівень з метою запобігання загрозам підприємства.

Список використаних джерел

1. Ляшенко, О.М. *Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: монографія.* Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2011. 400 с.
2. Ожегов, С.И., Шведова Н.Ю. *Толковый словарь русского языка.* Москва: Азбуковник, 1998. 944 с.
3. *Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность): учеб.-практ. пособие / Российская экономическая академия им. Г.В. Плеханова / Е.А. Олейников (ред.).* Москва: Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1997. 288 с.
4. Нижник, Н., Ситник, Г., Білоус, В. *Національна безпека України.* Київ: 2000. 274 с.
5. Васильців, Т.Г. *Економічна безпека підприємництва України: стратегія та механізм зміцнення :* монографія. Львів : Вид-во «Арал», 2008. 386 с.
6. Плетнікова І.Л. *Визначення рівня і забезпечення економічної безпеки залізниці : автореф. дис. на здобуття наук, ступня канд. екон. наук : спец. 08.07.04 «Економіка транспорту і зв'язку» / Харківська держ. академія залізничного транспорту.* Харків, 2001. 15 с.
7. Бандурка, О.М., Духов, В.С., Петрова, К.Я., Червяков, І.М. *Основи економічної безпеки: підручник.* Харків: Вид-во нац. ун-ту внут. справ, 2003. 236 с.
8. Зубок, М.І., Рубцов, І.С., Яременко, С.М., Гусаров, В.Г. та ін. *Економічна безпека суб'єктів підприємництва: Навч. пос.* Київ: Міжнародний фонд соціальної адаптації, 2012. 222 с.
9. *Академічний тлумачний словник української мови.* URL : <http://sum.in.ua/s>.
10. Куркін, М.В., Понікаров, В.Д., Назаренко, Д.В. *Контроль та захист економічної безпеки діяльності підприємств: навч посібн.* Харків: ФОРМ Павленко О.Д.; ВД «ІНЖЕК», 2010. 388 с.
11. Костюк Ж.С. *Поняття ризику, небезпеки та загрози як базових категорій розкриття сутності економічної безпеки підприємства // Вісник економіки транспорту і промисловості.* 2013. № 43. С. 142-149.
12. Ареф'єва, О.В., Кузьменко, Т.Б. *Планування економічної безпеки підприємств: монографія.* Київ: Видавництво Європейського університету, 2005. 170 с.
13. Пекін, А. *Економічна безпека підприємств як економіко-правова категорія. // Економіст.* 2007. №8. С. 23-25.
14. Єрмошенко, М.М. *Фінансова безпека держави: національні інтереси держави, реальні загрози, стратегія забезпечення.* Київ: КНТЕУ, 2001. 309 с.
15. Рудніченко, Є.М. *Загроза, ризик, небезпека: сутність та взаємозв'язок із системою економічної безпеки // Економіка Менеджмент Підприємство, № 25 (I).* 2013. С.188-195.
16. Матвеев, Н.В. *Экономическая безопасность предприятия: дисс.... канд. экон. наук.* Москва, 1999. 224 с.
17. Горячова, К. *Фінансова безпека підприємства. Сутність та місце в системі економічної безпеки // Економіст.* 2003. №8. С. 65–67.
18. Королев, М.И. *Экономическая безопасность фирмы: теория, практика, выбор стратегии :* монография. Москва: Экономика, 2011. 284 с.
19. Міус, І.П., Лаптев, С.М. *Необхідність розмежування понять «загроза» та «ризик» при діагностиці економічної безпеки суб'єктів господарювання.* URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=821>
20. Погосова, М.Ю. *Структурно-логічний аналіз поняття «Фінансова безпека підприємства» // Наука й економіка.* 2008. № 3. С. 258-263.
21. Вікіпедія. URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
22. Пойда-Носик, Н.Н. *Ризики і джерела загроз фінансовій безпеці акціонерних товариств у сучасних умовах.* URL: www.teologia.org.ua/20110920172/statti/dokladi/riziki-i-djerala-zagroz-finansoviie-bezpeci-akcionernix-tovaristv-u-suchasnix-umovax-172.html

23. Королев, М.И. Проблема безопасности в теории фирмы: развитие и противоречия // Вестник Волгоградского государственного университета. 2012. №1. С. 53-58.
24. Вітлінський, В.В., Великоіваненко, Г.І. Ризикологія в економіці та підприємстві: монографія. Київ: КНЕУ, 2004. 480 с.
25. Ілляшенко, С.М. Економічний ризик: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2004. 220 с.
26. Словник фондового ринку / [укл. А.Т. Головка та ін.]. Київ, 1999. 288 с.
27. Современный экономический словарь / [укл. Б.А. Райзберг та ін.]. Москва: ИНФРА-М, 2002. 480 с.
28. Большой экономический словарь / [авт.-уклад. А.Б. Борисов]. Москва: Книжный мир, 2001. 895 с.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ: Ірпінськ: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.
30. Старостіна, А.О., Кравченко В.А. Ризик-менеджмент. Київ: Політехніка, 2003. 116 с.
31. Бабин, В.А. Практические аспекты оценки риска в бизнесе // Управление риском. 2004. №3. С. 18-20.
32. Вітлінський, В.В., Наконечний, С.І. Ризик у менеджменті. Київ: Борисфен-М, 1996. 336 с.
33. Селюченко, Н.Є., Климаш, В.М. Ризики та загрози підприємства. Підходи до трактування та уточнення їхньої суті. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13864/1/36_234-239_Vis_720_Menegment.pdf
34. Найт, Ф. Риск, неопределенность и прибыль. Москва : Дело, 2003. 360 с.

References

- Liashenko, O.M. (2011). *Kontseptualizatsiia upravlinnia ekonomichnoiu bezpekoiu pidpriemstva: monohrafiia* [Conceptualization of management of economic safety of the enterprise: monograph]. Luhansk: vyd-vo SNU im. V.Dalia. [in Ukr.].
- Ozhegov, S.I. & Shvedova, N.Yu. (1998). *Tolkoviy slovar russkogo yazyka* [Explanatory dictionary of the Russian language]. Moscow: Azbukovnik. [in Rus.].
- Osnovy ekonomicheskoy bezopasnosti (Gosudarstvo, region, predpriyatie, li-chnost): ucheb.-prakt. posobie*. [Fundamentals of Economic Security (State, Region, Enterprise, Personality): textbook. allowance] (1997). Rossiyskaya ekonomicheskaya akademiya im. G.V. Plehanova. E.A. Oleynikov (red.) Moscow: Biznes-shkola «Intel-Sintez». [in Rus.].
- Nyzhnyk, N., Sytnyk, H. & Bilous, V. (2000). *Natsionalna bezpeka Ukrainy* [National Security of Ukraine]. Kyiv. [in Ukr.].
- Vasyltsiv, T.H. (2008). *Ekonomichna bezpeka pidpriemnytstva Ukrainy: stratehiia ta me-khanizm zmitsnennia : monohrafiia*. [Economic security of Ukrainian business: strategy and mechanism of strengthening: monograph]. Lviv : Vyd-vo «Aral». [in Ukr.].
- Plietnikova, I.L. (2001). *Vyznachennia rivnia i zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky zaliznytsi* [Determination of the level and maintenance of economic safety of the railway] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk, stupnia kand. ekon. nauk : spets. 08.07.04 «Ekonomika transportu i zviazku». Kharkivska derzh. akademiia zaliznychnoho transportu. Kharkiv. [in Ukr.].
- Bandurka, O.M., Dukhov, V.Ye., Petrova, K.Ya., & Cherviakov, I.M. (2003). *Osnovy ekonomichnoi bezpeky: pidruchnyk* [Basics of Economic Security: Textbook.]. Kharkiv: Vyd-vo nats.. un-tu vnut. sprav. [in Ukr.].
- Zubok, M.I., Rubtsov, I.S., Yaremenko, S.M., Husarov, V.H. & in. (2012). *Ekonomichna bezpeka subiektiv pidpriemnytstva: Navch. pos.* [Economic security of business entities: Teach. pos.] Kyiv: Mizhnarodnyi fond sotsialnoi adaptatsii. [in Ukr.].
- Akademychnyi tлумачnyi slovnyk ukrainskoi movy. [Academic Explanatory Dictionary of the Ukrainian Language]. URL: <http://sum.in.ua/s>.
- Kurkin, M.V., Ponikarov, V.D. & Nazarenko D.V. (2010). *Kontrol ta zakhyst ekonomichnoi bezpeky diialnosti pidpriemstv: navch posibn.* [Control and protection of economic security of enterprises: training.]. Kharkiv: FOP Pavlenko O.D.; VD «INZhEK». [in Ukr.].
- Kostiuk, Zh.S. (2013). *Poniattia ryzyku, nebezpeky ta zahrozy yak bazovykh katehorii roz-kryttia sutnosti ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva* [The concept of risk, danger and threat as the basic categories of disclosure of the essence of economic security of the enterprise]. *Visnyk ekonomiky transportu i promyslovosti - Bulletin of the Economy of Transport and Industry*, 43. 142-149. [in Ukr.].
- Arefieva, O.V. & Kuzmenko, T.B. (2005). *Planuvannia ekonomichnoi bezpeky pidpriemstv: monohrafiia* [Planning of economic security of enterprises: a monograph]. Kyiv: Vydavnytstvo Yevropeiskoho universytetu. [in Ukr.].
- Pekin, A. (2007). *Ekonomichna bezpeka pidpriemstv yak ekonomiko-pravova katehoriia* [Economic security of enterprises as an economic-legal category]. *Ekonomist – Economist*, 8. 23-25. [in Ukr.].
- Yermoshenko, M.M. (2001). *Finansova bezpeka derzhavy: natsionalni interesy derzhavy, realni zahrozy, stratehiia zabezpechennia* [Financial security of the state: national interests of the state, real threats, strategy of providing]. Kyiv: KNTEU. [in Ukr.].
- Rudnichenko, Ye.M. (2013). *Zahroza, ryzyk, nebezpeka: sutnist ta vzaimozviazok iz systemoiu ekonomichnoi bezpeky* [Threat, risk, danger: the essence and interconnection with the system of economic security] *Ekonomika Menedzhment Pidpriemnytstvo - Economics Management Entrepreneurship*, 25 (I). 188-195. [in Ukr.].
- Matveev, N.V. (1999). *Ekonomicheskaya bezopasnost predpriyatiya* [Economic security of the enterprise] : diss.... kand. ekon. nauk. Moscow. [in Rus.].
- Horiachova, K. (2003). *Finansova bezpeka pidpriemstva. Sutnist ta mistse v systemi ekonomichnoi bezpeky* [Financial security of the enterprise. Essence and place in the system of economic security]. *Ekonomist - Economist*, 8. 65–67. [in Ukr.].

18. Korolev, M.I. (2011). *Ekonomicheskaya bezopasnost' firmy: teoriya, praktika, vybor strategii* : monografiya [Economic security of the firm: theory, practice, strategy selection: monograph]. Moscow: Ekonomika. [in Rus.].
19. Mihus, I.P. & Laptiev S.M. Neobkhidnist rozmezhuвання poniat «zahroza» ta «ryzyk» pry diah-nostytsi ekonomichnoi bezpeky subiektiv hospodariuvannya [The need to distinguish the concepts of «threat» and «risk» in the diagnosis of economic security of economic entities]. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/index.php?operation=1&iid=821> [in Ukr.].
20. Pohosova, M.Iu. (2008). *Strukturno-lohichnyi analiz poniattia «Finansova bezpeka pid-priemstva»* [Structural-logical analysis of the concept «Financial security of the enterprise»]. *Nauka y ekonomika - Science and Economics*, 3. 258-263. [in Ukr.].
21. Vikipediia. [Wikipedia]. – URL: <http://uk.wikipedia.org/wiki>
22. Poida-Nosyk, N.N. *Ryzyky i dzherela zahroz finansovii bezpetsi akcionernykh tovarystv u suchasnykh umovakh*. [Risks and sources of threats to financial security of joint-stock companies in modern conditions]. URL: www.teologia.org.ua/20110920172/statti/dokladi/riziki-i-djerela-zagroz-finansoviie-bezpeci-akcionernix-tovaristv-u-suchasnix-umovax-172.html. [in Ukr.].
23. Korolev, M.I. (2012). *Problema bezopasnosti v teorii firmy: razvitie i proti-vorechiya* [The problem of security in the theory of the firm: development and contradictions]. *Vestnik Volgogradskogo gosudarstvennogo universiteta - Vestnik Volgograd State University*, 1. 53-58. [in Rus.].
24. Vitlinskyi, V.V. & Velykoivanenko, H.I. (2004). *Ryzykolohiia v ekonomitsi ta pidpriemnytstvi: monohrafiia* [Riskology in Economics and Entrepreneurship: Monograph]. Kyiv: KNEU. [in Ukr.].
25. Illiashenko, S.M. (2004). *Ekonomichnyi ryzyk: navch. posib.* [Economic Risk: Teach. manual]. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. [in Ukr.].
26. *Slovnnyk fondovoho rynku* [Dictionary of the stock market], ukl. A.T. Holovko ta in. Kyiv, 1999. [in Ukr.].
27. *Sovremennyiy ekonomicheskii slovar* [Modern economic dictionary], ukl. B.A. Rayzberg ta In. – Moscow: IN-FRA-M, 2002. [in Rus.].
28. *Bolshoy ekonomicheskii slovar* [The big economic dictionary], avt.-uklad. A.B. Borisov. Moscow: Knizhnyi mir, 2001. [in Rus.].
29. *Velykyi tлумachnyi slovnnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [Great explanatory dictionary of contemporary Ukrainian language], uklad. i holov. red. V.T. Busel. Kyiv: Irpin: VTF – «Perun», 2005. [in Ukr.].
30. Starostina, A.O., Kravchenko V.A. (2003). *Ryzyk-menedzhment* [Risk Management]. Kyiv: Politekhnik. [in Ukr.].
31. Babin, V.A. (2004). *Prakticheskie aspekty otsenki riska v biznese* [Practical aspects of risk assessment in business]. *Upravlenie riskom - Risk management*, 3. 18-20. [in Rus.].
32. Vitlinskyi, V.V. & Nakonechnyi, S.I. (1996). *Ryzyk u menedzhmenti* [Risk in management]. Kyiv: Borysfen-M. [in Ukr.].
33. Seliuchenko N.Ie. *Ryzyky ta zahrozy pidpriemstva. Pidkhody do traktuvannya ta utochnennia yikhnoi suti/ N.Ie. Seliuchenko, V.M. Klymash.* – [Risks and threats of the enterprise. Approaches to interpretation and clarification of their substance]. URL: http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/13864/1/36_234-239_Vis_720_Menegment.pdf. [in Ukr.].
34. Nayt, F. (2003). *Risk, neopredelennost i pribyl* [Risk, uncertainty and profit]. Moscow : Delo. [in Rus.].

ДАНІ ПРО АВТОРІВ

Данкевич Андрій Євгенович, д.е.н., доц., с.н.с., професор кафедри економіки та підприємництва Житомирський державний технологічний університет,
e-mail: dan09@ukr.net

Ткачук Ганна Юрїївна, к.е.н., доц.

Житомирський державний технологічний університет,
e-mail: tkachuk.anyuta@gmail.com

ДАННЫЕ ОБ АВТОРАХ

Данкевич Андрей Евгеньевич, д.э.н., проф., с.н.с., профессор кафедры экономики и предпринимательства Житомирский государственный технологический университет,
e-mail: dan09@ukr.net

Ткачук Анна Юрьевна, к.э.н., доц.

Житомирский государственный технологический университет,
e-mail: tkachuk.anyuta@gmail.com

INFORMATION ABOUT AUTHORS

Dankevich Andriy, Doctor of Economics, Associate Professor, Senior Researcher, Professor of the Department of Economics and Entrepreneurship Zhytomyr State Technological University,
e-mail: dan09@ukr.net

Tkachuk Anna, Ph.D., Assoc.

Zhytomyr State Technological University
e-mail: tkachuk.anyuta@gmail.com